

# CONCEPTES AVANÇATS DE SISTEMES OPERATIUS (CASO)

Facultat d'Informàtica de Barcelona, Dept. d'Arquitectura de Computadors, curs 2014/2015 – 1Q

## Pràctiques de laboratori

## Dispositius de bloc

### Material

La vostra instal·lació de Linux.

Com a la pràctica anterior, si ho veieu necessari, podeu instal·lar-vos una màquina virtual amb Linux. Us anirà bé per evitar reboots lents i possibles pèrdues d'informació. A banda, podreu usar el GDB per depurar el codi del kernel (veieu la secció "Com depurar mòduls i el kernel de Linux", al final del document de la pràctica de Mòduls i Dispositius).

En el sistema de treball, els headers de linux instal·lats a `/usr/src/linux-headers-<versio-del-kernel>` i apuntats correctament des de `</lib/modules/versio-del-kernel>/build`.

### Implementació de dispositius de tipus bloc

El funcionament dels dispositius de bloc té semblances amb el dels de caràcter, però també té diferències.

Tot i que els dispositius de bloc també s'han d'enregistrar (amb la funció *register\_blkdev*), les operacions equivalents als dispositius de caràcter s'usen ben poc. Només per obrir, tancar i fer alguna operació de consulta de les característiques del dispositiu, com ara la geometria.

En aquesta pràctica completareu el desenvolupament d'un dispositiu de bloc que farà la funció d'un *ramdisk*. Podreu utilitzar un esquema de mòdul amb dispositiu de bloc ja escrit i el completareu amb les següents funcions:

- Agafar i alliberar la memòria que representarà el vostre disc en RAM.
- Implementar l'operació que, donat el dispositiu, retorna la seva geometria (*xrd\_getgeo*).
- Implementar parts de l'operació que atèn a les peticions de lectura i escriptura (*xrd\_make\_request*).

Per a fer-ho, seguiu les següents seccions pas a pas.

### Els fitxers de suport

Al costat d'aquesta pràctica trobareu aquests fitxers, mireu-los bé, que s'aniran explicant al llarg de l'enunciat:

**Makefile** - fitxer per compilar el mòdul *myblkdrv.ko*

**interface.h** - les estructures de dades i definicions necessàries

**interface.c** - la interfície del mòdul (init/fini) i les funcions necessàries per fer funcionar el disc

**implementation.c** - fitxer amb les funcions que heu d'implementar vosaltres

**check-disk.sh** - shell script que permet verificar que el disc funciona correctament

## La representació del *ramdisk*

Dins el kernel tindrem una estructura amb aquesta informació per representar el nostre *ramdisk*:

```
// Estructura que defineix el nostre disc
struct xrd_struct {
    int                xrd_num;           // numero del disc, 0, 1...
    struct request_queue * xrd_queue;     // cua de peticions
    int                major;             // numero major
    int                first_minor;       // primer minor per aquest disc
    struct gendisk      * xrd_disk;       // punter a un disc generic
    char               * disk_memory;     // punter a les dades del disc
    size_t              size;             // mida total de les dades del disc
};
```

Aquesta estructura ja està definida al fitxer `interface.h`, i s'omple en la funció `xrd_alloc` (`interface.c`).

## Agafar i alliberar la memòria del disc

Per demanar la memòria que haurà de mantenir les dades del disc, implementarem la funció:

```
char * alloc_disk_memory(unsigned long size);
```

Aquesta funció ha d'usar el servei intern del kernel `vmalloc(size)` per demanar la memòria de dades del disc. Aquesta memòria estarà en l'espai del kernel. La interfície de `vmalloc` és (podeu veure-ho a `linux/vmalloc.h`):

```
void *vmalloc(unsigned long size);
```

Per a fer-ho, useu:

```
char * p = vmalloc(PAGE_ALIGN(size));
```

`PAGE_ALIGN` és una macro que torna la mida superior a la demanada que és múltiple de pàgina. En el nostre cas, no faria falta fer-la servir, perquè el disc té mida 16MB, però així assegurem que si canviem de mida, no ens hem de preocupar.

**Inicialitzeu aquesta memòria de principi a fi, dins la vostra funció `alloc_disk_memory`, amb un patró conegut**, de forma que al llegir del disc, sense haver-hi escrit, obtinguem aquesta informació i ens permeti veure que les lectures del disc funcionen bé (veure secció "Proves de lectura del disc").

La memòria del disc s'agafarà en insertar el mòdul `myblkdrv.ko`. Si a l'eliminar el mòdul del sistema no alliberem la memòria del disc, haurem introduït un *memory leak*. Per evitar-lo, abans d'insertar el mòdul, programeu també la rutina:

```
void free_disk_memory (char * disk_mem);
```

Aquesta funció haurà d'usar:

```
void vfree(const void *addr);
```

per alliberar la memòria agafada abans.

**Si durant el desenvolupament us interessa que les funcions de suport donin més informació al `dmesg`, podeu activar la macro `-DDEBUG` al compilar o afegir `#define DEBUG 1` al fitxer `interface.h`.**

## Proves inicials amb el disc

Un cop tingueu implementades les rutines per demanar i alliberar la memòria pel *ramdisk*, feu les següents proves. Per aquelles proves que incloguin lectures i escriptures, si voleu veure com haurien de funcionar en un *ramdisk* de Linux, podeu usar el dispositiu ja existent `/dev/ram0`.

1) Carregueu el mòdul amb `insmod` i feu un `dmesg`. Si tot va bé veureu missatges d'aquest estil:

```
[12747.735280] Hello world! max_part 3 part_shift 2 range 8
[12747.822312] alloc_disk_memory 16777216 address ffffc90018655000
[12748.121273] xrd_alloc returns ffff88001c6619c0 (ffffc90018655000)
[12748.121323] After xrd_alloc memory ffffc90018655000
[12748.153273] alloc_disk_memory 16777216 address ffffc9001965f000
[12748.457767] xrd_alloc returns ffff88001c661080 (ffffc9001965f000)
[12748.457801] After xrd_alloc memory ffffc9001965f000
[12748.457839] adding_disk 0
[12748.476585] open disk
[12748.477504] revalidate
[12748.875110] copy_from_xrd retorna -19
[12748.875506] Buffer I/O error on device xrd0, logical block 0
...
```

Els errors de lectura/escriptura són correctes, ja que això és el que tornen les rutines de lectura/escriptura que tenim a hores d'ara. I la sortida al `dmesg` continuarà amb:

```
...
[12748.879292] close disk
[12748.887794] added_disk 0
[12748.887837] adding_disk 1
[12748.887891] xrd_check_events clearing 1
[12748.894865] open disk
[12748.896446] open disk
[12748.896498] revalidate
[12748.896651] copy_from_xrd retorna -19
[12748.896685] Buffer I/O error on device xrd1, logical block 0
[12748.896732] copy_from_xrd retorna -19
...
[12748.897330] xrd1: unable to read partition table
[12748.897445] close disk
[12748.901578] open disk
[12748.902660] added_disk 1
[12748.902694] region range 8
[12748.902749] xrd_check_events clearing 1
[12748.902813] region added
[12748.902840] init returns 0
[12748.909758] xrd_ioctl cmd 21297 argd 0 (BLKFLSBUF 4705)
```

L'error "*unable to read partition table*" passa perquè quan el sistema detecta un nou disc, intenta mirar com és i llegeix els sectors corresponents a la taula de particions. En aquesta situació, estem veient els errors provocats per aquestes lectures.

Després de molts missatges més, l'output del `dmesg` acaba més a menys així:

```
...
[12749.512840] copy_from_xrd retorna -19
[12749.527547] xrd_check_events clearing 1
[12749.527672] xrd_check_events clearing 1
```

```
[12749.527816] close disk
```

```
[12749.535267] close disk
```

2) Llegiu del disc (usant `cat`, `dd` o `od`) i comproveu que la comanda us dona l'error de lectura/escriptura que tornen actualment les operacions, per exemple:

```
$ cat /dev/xrd1
```

```
cat: /dev/xrd1: Input/output error
```

3) Escriviu al disc, i torneu a comprovar que la comanda que feu servir us dona un error d'I/O:

```
$ dd of=/dev/xrd0 if=/dev/zero
```

```
dd: writing to '/dev/xrd0': Input/output error
```

```
1+0 records in
```

```
0+0 records out
```

```
...
```

4) També la comanda `fdisk` torna el mateix error:

```
$ fdisk /dev/xrd0
```

```
...
```

```
fdisk: unable to read /dev/xrd0: Input/output error
```

En aquest punt no podem fer més proves fins a tenir més operacions (lectura o escriptura) del disc ja programades.

## Operació per retornar la geometria

Per retornar la geometria del disc a la vostra funció:

```
int xrd_getgeo(struct block_device * bdev, struct hd_geometry *geo);
```

cal accedir al vostre disc (`bdev->bd_disk->private_data`, de tipus `xrd_struct`) i agafar la mida (camp `size`). Llavors, cada camp de l'estructura `hd_geometry` (<linux/hdreg.h>):

```
struct hd_geometry {
    unsigned char heads;
    unsigned char sectors;
    unsigned short cylinders;
    unsigned long start;
```

```
};
```

s'omple amb:

```
heads= 32
```

```
sectors= 128
```

```
cylinders= <mida del disc> / geo->heads/geo->sectors/SECTOR_SIZE
```

```
start= 0
```

i no oblideu retornar el valor zero (0) enlloc de l'error actual, per indicar que tot ha anat bé. Aquesta funció la podrem provar més endavant.

## Operació del lectura del disc

Les operacions de lectura (i escriptura) del disc arriben a la funció `xrd_make_request`, tal i com s'ha definit a la inicialització del disc (podeu veure-ho al fitxer `interface.c`, a la funció `xrd_alloc`), quan s'inicialitza la cua de peticions pendents, en aquesta sentència:

```
blk_queue_make_request(xrd->xrd_queue, xrd_make_request);
```

`xrd_make_request` parteix les peticions de lectura i escriptura en elements de com a màxim el tamany d'un bloc de disc (8 KB). Veieu-ho en el bucle implementat així a `xrd_make_request`:

```
bio_for_each_segment(bvec, bio, i) {
    unsigned int len = bvec->bv_len;
    err = xrd_do_bvec(xrd, bvec->bv_page, len, bvec->bv_offset, rw, sector);
    if (err) break;
    sector += len >> SECTOR_SHIFT;
}
```

La funció `xrd_do_bvec` és la que classifica les operacions entre lectures i escriptures, prepara el mapeig de les dades de l'usuari a l'espai de sistema amb `kmap_atomic` i `flush_dcache_page`, i crida a `copy_from_xrd` per les lectures i `copy_to_xrd` per les escriptures.

El fet que `kmap_atomic` mapeji les dades de l'usuari a l'espai de sistema fa que no haguem d'usar les funcions que vèiem al dispositiu de caràcter `copy_to_user` i `copy_from_user`. Ara n'hi haurà prou amb usar la funció `memcpy`, que tenim també implementada a dins de Linux.

Per implementar la funció de lectura del disc a la pràctica, cal que implementeu la funció:

```
int copy_from_xrd(void *dst, struct xrd_struct *xrd, sector_t sector, size_t n);
```

Aquesta funció rep:

**dst:** adreça en l'espai del kernel on escriure la informació llegida del disc, i que se li retornarà a l'usuari

**xrd:** punter a l'estructura del nostre disc

**sector:** sector del disc d'on s'ha de començar a llegir

**n:** numero de bytes que volem llegir

La funció ha de calcular la posició dins la taula de caràcters `xrd->disk_memory` on ha de començar la lectura. Fixeu-vos que la posició s'haurà de calcular a partir del `sector` rebut per paràmetre, i multiplicat per la mida d'un sector (definit com a `SECTOR_SIZE`, a `interface.h`).

Un cop calculada aquesta posició dins les dades del disc, podeu fer el `memcpy` per copiar `n` bytes d'informació llegits a partir d'aquesta posició, a l'adreça `dst`.

Finalment, `copy_from_xrd` retornarà zero (0) en cas que tot hagi anat bé. Altrament retornarà el codi negatiu de l'error.

## Proves de lectura del disc

Un cop implementada la funció de lectura del disc, inserteu el mòdul i feu les següents proves:

5) Llegir del disc, com habitualment, amb `dd`, `cat` o `od`, per veure el contingut. Observeu que aquest ha de coincidir amb el patró de dades que heu fet servir per inicialitzar-lo. Comenteu la sortida que obteniu a la taula-resum que us demana la pràctica (veieu secció d'Entrega, al final del document):

```
$ od -x /dev/xrd1
0000000 0100 0302 0504 0706 0908 0b0a 0d0c 0f0e
0000020 1110 1312 1514 1716 1918 1b1a 1d1c 1f1e
...
```

Aquesta informació s'obté havent inicialitzat els caràcters de l'àrea `disk_memory` amb el patró 0, 1, 2... 254, 255, 0, 1, 2... i així repetit fins al final.

6) Ara la comanda *fdisk* ha de funcionar, llegint del disc correctament, però donant un error a l'escriure la taula de particions, feu:

```
$ fdisk /dev/xrd1
...
Command (m for help): n                # creeu una partició
...
Command (m for help): w                # sortir i escriure la taula de particions
The partition table has been altered!
Calling ioctl() to re-read partition table
Error closing file                      # aquest deu ser l'error en l'escriptura
```

## Operació d'escriptura del disc

Per implementar la funció d'escriptura al disc, cal que implementeu la funció:

```
int copy_to_xrd(struct xrd_struct *xrd, void * src, sector_t sector, size_t n);
```

Aquesta funció rep:

**xrd:** punter a l'estructura del nostre disc

**src:** adreça en l'espai del kernel d'on llegirà la informació de l'usuari per escriure-la al disc

**sector:** sector del disc d'on s'ha de començar a escriure

**n:** numero de bytes que volem escriure

La funció ha de calcular la posició dins la taula de caràcters `xrd->disk_memory` on ha de començar l'escriptura. Fixeu-vos que la posició s'haurà de calcular a partir del **sector** rebut per paràmetre, i multiplicat per la mida d'un sector (definit com a `SECTOR_SIZE`, a `interface.h`).

Un cop calculada aquesta posició dins les dades del disc, podeu fer el `memcpy` per copiar `n` bytes d'informació llegits a partir de l'adreça `src`, a la posició calculada del disc.

Finalment, `copy_to_xrd` retornarà zero (0) en cas que tot hagi anat bé. Altrament retornarà el codi negatiu de l'error.

## Proves completes de funcionament del disc

Inserteu el mòdul amb el vostre disc. Les proves següents intenten anar de poca a major complexitat, per veure si tota la funcionalitat del vostre disc és correcta. **Recordeu que si alguna de les proves falla haureu d'analitzar quin és el problema i que per a fer-ho us anirà bé**, dins les possibilitats que dóna, **veure el contingut del `dmesg`, amb els missatges del kernel**.

7) Escriitura a disc. Feu:

```
$ cp interface.c /dev/xrd0      #copiem el fitxer interface.c a l'inici del disc
$ cat /dev/xrd0 | more
                                # heu de veure les mateixes dades que té el fitxer interface.c
```

```
#include <linux/module.h>
```

```
...
```

```
$ cmp /dev/xrd0 interface.c
```

```
cmp: EOF on interface.c # veure l'explicació a la pàg. següent
```

La darrera comanda (cmp) compara el contingut del disc, començant per la posició zero (0), amb el contingut del fitxer. Quan diu que s'ha trobat un End-Of-File (EOF) al fitxer, vol dir que la comparació ha estat correcta fins que s'ha acabat el fitxer. Observeu que el disc no té una marca de final de fitxer en aquest punt. Això vol dir que el disc continuaria donant-nos informació (que hauria de ser la continuació de la seqüència 0, 1, 2... que hi havia d'origen, per allà on anés més enllà de la informació copiada d'interface.c.

8) Useu l'fdisk i creeu una partició que ocupi tot el disc:

```
$ fdisk /dev/xrd0
```

```
...
```

```
Command (m for help): n # i creeu la partició
```

```
...
```

```
Command (m for help): w
```

```
...
```

Syncing disks.

Ara l'escriptura de la taula de particions hauria d'anar bé i no donar l'error d'abans (Error closing file). En el seu lloc dona el "Syncing disks." Després de modificar la taula de particions, el sistema actualitzarà el /dev, incloent-hi l'entrada corresponent a la nova partició, /dev/xrd0p1.

9) Ara l'fdisk ha de poder llistar la partició creada:

```
$ fdisk -l /dev/xrd0
```

```
Disk /dev/xrd0: 16 MB, 16777216 bytes
```

```
32 heads, 128 sectors/track, 8 cylinders, total 32768 sectors
```

```
Units = sectors of 1 * 512 = 512 bytes
```

```
Sector size (logical/physical): 512 bytes / 512 bytes
```

```
I/O size (minimum/optimal): 512 bytes / 512 bytes
```

```
Disk identifier: 0x26c6289f
```

Device	Boot	Start	End	Blocks	Id	System
/dev/xrd0p1		2048	32767	15360	83	Linux

Comproveu també que s'ha creat el fitxer de dispositiu /dev/xrd0p1:

```
$ ls -ltr /dev/xrd*
```

```
brw-rw---- 1 root disk 240, 4 Nov  4 15:41 /dev/xrd1
```

```
brw-rw---- 1 root disk 240, 1 Nov  4 15:52 /dev/xrd0p1
```

```
brw-rw---- 1 root disk 240, 0 Nov  4 15:52 /dev/xrd0
```

10) Useu badblocks per comprovar la partició dins el vostre disc:

```
$ badblocks /dev/xrd0p1
```

```
# no hauria de donar cap sortida
```

```
$ badblocks -w -v /dev/xrd0p1 # verbose i esborrant el contingut
Checking for bad blocks in read-write mode
From block 0 to 15359
Testing with pattern 0xaa: done
Reading and comparing: done
Testing with pattern 0x55: done
Reading and comparing: done
Testing with pattern 0xff: done
Reading and comparing: done
Testing with pattern 0x00: done
Reading and comparing: done
Pass completed, 0 bad blocks found. (0/0/0 errors)
```

11) Construiu un sistema de fitxers vfat a /dev/xrd0p1

```
$ mkfs -t vfat /dev/xrd1 # No hauria de donar errors
mkfs.vfat 3.0.11 (24 Dec 2010)
```

En particular no hauria de donar l'error "**unable to get drive geometry, using default 255/63**", si heu implementat correctament la funció `xrd_getgeo`.

12a) Construiu un sistema de fitxers ext2 a /dev/xrd1

```
$ mkfs -t ext2 /dev/xrd1 # No hauria de donar errors
mke2fs 1.42.6 (21-Sep-2012)
Discarding device blocks: done
Filesystem label=
OS type: Linux
Block size=1024 (log=0)
Fragment size=1024 (log=0)
Stride=0 blocks, Stripe width=0 blocks
4096 inodes, 16384 blocks
819 blocks (5.00%) reserved for the super user
First data block=1
Maximum filesystem blocks=16777216
2 block groups
8192 blocks per group, 8192 fragments per group
2048 inodes per group
Superblock backups stored on blocks:
    8193
```

```
Allocating group tables: done
Writing inode tables: done
Writing superblocks and filesystem accounting information: done
```

No hauria de donar cap error.

12b) Verifiqueu el sistema ext2 que heu creat a 12a)

```
$ fsck /dev/xrd1
fsck from util-linux 2.20.1
e2fsck 1.42.5 (29-Jul-2012)
/dev/xrd1: clean, 11/4096 files, 661/16384 blocks
```

No hauria de donar cap error.



13) Munteu la partició acabada de fer:

```
$ mkdir /mnt/point # creem el punt de muntatge
$ mount /dev/xrd1 /mnt/point # muntem la partició
$ ls -l /mnt/point # comprovem que hi ha un ext2
total 12
drwx----- 2 root root 12288 Nov  4 16:07 lost+found/
```

La sortida del `dmesg` hauria de ser semblant a aquesta (si teniu un `printk` de les adreces on feu les còpies amb el `memcpy`):

```
[ 3218.795924] open disk
[ 3218.805415] read_from_disk ffffc90005477400 -> ffff880016745400 (1024)
[ 3218.810918] read_from_disk ffffc90005477800 -> ffff880016745800 (1024)
[ 3218.818509] read_from_disk ffffc90005488000 -> ffff880017913000 (1024)
[ 3218.824500] write_to_disk ffff880016745400 -> ffffc90005477400 (1024)
```

14) Traieu el mòdul amb `rmmmod`. Per què no el podeu treure, mentre el dispositiu està muntat? Pista, veure la sortida del `lsmod`.

15) Finalment, mireu l'script `check-disk.sh` per veure què fa i executeu-lo de les següents maneres:

```
$ ./check-disk.sh ext2
$ ./check-disk.sh vfat
$ ./check-disk.sh ext3
$ ./check-disk.sh ext4
$ ./check-disk.sh reiserfs # aquesta us farà vèries preguntes
$ ./check-disk.sh reiser4 # aquesta també
```

Segurament no totes sis acabaran bé amb el missatge: "Test SUCCESSFUL". Mireu quina pot ser la causa de l'error i si el podeu corregir.

## Entrega, a través del Racó:

- un resum amb els resultats de les proves que heu fet amb el *ramdisk*. Podeu fer-lo en forma de taula:

Prova	Comentari (ok, o el motiu pel qual no dóna el resultat esperat)
1	
2	
3	
...	
...	

- la sortida de `./check-disk.sh` amb els 6 tipus de sistemes de fitxers `ext2`, `vfat`, `ext3`, `ext4`, `reiserfs` i `reiser4`.

- el codi amb els fitxers que implementen el *ramdisk*, el `Makefile` i el shell script `check-disk.sh` per comprovar que funciona.